

ІВАН ЖУКОВСЬКИЙ ПРО МІСЦЕ РУСЬКОЇ (УКРАЇНСЬКОЇ) МОВИ СЕРЕД ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ

Богдан Сокіл

Аногация: Описани са основните фонетични признаци, които отличават т. нар. „руська мова“ (українски език) от другите славянски езици. Вниманието е насочено към влиянието на разговорния език при развитието на книжовния език.

Ключови думи: език, наречие, гласни звукове, звучни и беззвучни съгласни, белези на езика.

Актуальність дослідження. Як відомо, історія мови найтісніше пов'язана з історією народу, є віддзеркаленням його життя. Україна протягом багатьох століть належала до різних держав, що не могло не позначитися як на її долі в цілому, так і на розвитку її мови. Доля мови на українських теренах складалася по-різному. У Російській державі українська мова була заборонена. В Австрії склалися дещо кращі умови для функціонування і розвитку української мови. Офіційний Відень гарантував рівноправність народів і визнавав їх законне право плекати і розвивати свої мови.

Аналіз останніх досліджень. На наш погляд, дослідження історії української мови було дещо однобоке. Науково вагомі розвідки з історії мови стосуються переважно її розвитку і функціонування на Великій Україні, і майже зовсім відсутні мовні студії про руську (українську) мову в Галичині. Праці Ю. Шевельова, а також сучасного австрійського вченого Міхаеля Мозера, на жаль, не дають детальної картини розвитку руської мови в Галичині. А тим часом, тут відбувалися доволі важливі для функціонування і розвитку української мови процеси.

Мета статті – описати фонетичні риси руської мови, які показують її окремішність від інших слов'янських мов.

Галицька інтелігенція того часу на шпальтах часописів піднімала питання розвитку руської мови. До таких належав і священник Іван Жуковський, який описав особливості руської мови.

У руській мові, як і в кожній іншій, треба зважати на її дух, котрий подає певні правила щодо вживання окремих звуків, творення складів і цілих слів та їх вживання. Тих правил, народ, що розмовляє мовою, може і не знає, але їх глибоко відчуває і постійно

вживає, зауважував Іван Жуковський.

Порівнюючи руську мову з живою істотою, він стверджував, що як у живому тілі кожне неприродне порушення сприймається з болем, так і кожна погрішність в мові неприємно вражає кожного, хто її знає, а особливо, кому вона є материнською. І чим менше вухо звикло до іншої розмови, як наприклад, руське вухо до інших слов'янських мов або до наріч своєї власної мови, тим виразнішими є такі погрішності, а вислови, які суперечать духові мови, народ вважає чужими і таку розмову сприймає з обережністю і погано розуміє.

Дух мови присутній в цілому народі, котрий нею говорить, але, на переконання Івана Жуковського, правилом має бути народна мова (Уваги 1. 1864: 306). Однак лише те можна вважати за правило, що йде від цілого народу або від більшої його частини, бо немає народу, котрий би в усіх сторонах свого проживання розмовляв однаковою мовою. У різних місцевостях при спільних ознаках мови спостерігаються певні відмінності, спричинені сусідством інших мов, з чого й походять різниці в наріччях або навіть і піднаріччях.

Іван Жуковський виокремлює в руській мові три наріччя: українське, галицьке і західне або Перемишське. У Перемишським, як сусіднім з польською мовою, помітний вплив тої мови в тому, що руський середній [и] вимовляється тонше, подібно до польського [i], хоч і не пом'якшує попереднього приголосного звука.

Вивчаючи фонетичні, морфологічні, акцентуаційні тощо особливості руської мови і порівнюючи з будь-якою слов'янською мовою, необхідно визнати її більшу правильність як за внутрішньою, так і за зовнішньою будовою перед слов'янською мовою. І. Жуковський дивується, як пригнічений руський народ зміг виробити таку досконалу і правильну мову, яку часто зневажають і сусіди, і самі русини. Сусіди її не знають і не хочуть знати, і, вважаючи її як мову лише простого народу, переслідують.

Росіяни, взявши руську мову за основу для російської і переробивши її, називають руську мову «хахольською» і русинам, котрих вони називали «малоросами», насильно накидають російську мову, не знаючи про те, що їхня мова перед руською не тільки не має переваги, але й в порівнянні з нею є менш виробленою. Теперішня перевага російської мови полягає тільки в тому, що вона є багата на вислови, запозичені з інших мов без вибору з погляду на дух мови і чистоту. А правильним може бути тільки те, що їй з батьківщини після Русі залишилося. Виробляючи свою російську мову, росіяни втратили кличний відмінок,

котрий завжди в російській мові заміняють називним, а також ступінь порівняння прикметників.

Зрештою і прості, і освічені русини зневажають свою рідну мову і упереджені перевагами старослов'янської та великоруської мови, вживають багато висловів і форм, які суперечать духові мови, з тих мов, і таким чином спотворюють чистоту руської мови, хоч би могли того уникнути.

Іван Жуковський не погоджується з думкою, що руська мова є невиробленою і в ній недостатньо висловів на позначення різних понять. Такі твердження є цілком зрозумілими, адже руська мова довго і ще до недавніх часів лежала облогою і мало хто з освічених русинів розмовляв по-руськи. Разом з тим є багато слів, зауважує автор, які руський народ вживає, але вони невідомі письменникам, бо практично немає серед будь-якого народу особи, котра би знала всі вислови своєї мови. Слова, вживані в одній стороні, в іншій можуть бути зовсім невідомі. А народ, не маючи тих чи інших понять, не міг утворити власних висловів. Із поширенням освіти серед народу розширюються і виробляються нові поняття, на які потрібно нових власних висловів, якщо не хочемо грішити проти чистоти мови і приймати вислови з чужих мов. Так робили поляки і німці, а тому їхня мова є незрозумілою для тих, хто не знає інших мов.

Навпаки, зразком чистоти своєї мови є чехи, які намагалися не допустити до своєї мови слів, незгідних з духом чеської мови, і наявні в ній чужі вислови замінили власними.

Оскільки руській мові властиве намагання до чистоти, то вона, на думку Івана Жуковського, повинна збагачуватися трьома шляхами, а саме: а) насамперед своїми власними, уже вживаними між русинами, висловами, які відповідають духові нашої мови; б) творенням нових висловів за аналогією до духу мови, яких уже багато увійшло у вживання і входити ще буде, бо то є найбільшим джерелом збагачення мови; в) запозичення висловів з інших мов, котрі поняття добре позначають і не суперечать духові руської мови.

Правопис теж повинен відповідати духові мови. Отже, письмо і його правопис чим правильніше представляють живе мовлення, тим більше є вдосконаленими.

Деякі наші вчені, констатує Іван Жуковський, кажуть, що працювати над вдосконаленням правопису непотрібно. Мовляв, появиться якийсь геній, який напише літературний твір і весь народ прийме вживаний ним правопис. На думку Івана Жуковського, це не можливо, бо, навіть, якщо такий геній напише геніальний твір, вживе для висвітлення

своїх думок багато потрібних і нових висловів, то як наслідок лише збагатить цим словниковий склад мови. Але правописом, як справою для нього менш необхідною, займатися не буде: може хтось бути геніальним поетом, істориком, але при цьому він не є граматистом. Саме завданням граматистів є вдосконалення правопису, оскільки вони добре знають дух мови. Іван Жуковський заперечує думку, що руська мова від 1848 року багато змінилася і вдосконалилася. Він впевнений, що мова не змінилася, а вдосконалилася лише збагаченням висловів, а лише народ, котрий нею говорить, вдосконалився; бо більше її вживали, більше духу пізнали, але той дух мови зовсім не змінився. Щоб змінити дух мови потрібно віки, – наголошує священик.

Руська мова відрізняється від багатьох слов'янських мов насамперед намаганням до зрозумілості, уникненням будь-якої двозначності. Основними ознаками її є повнота, лагідність, м'якість і відкидання того, що є зайве.

Серед ознак руської мови Іван Жуковський виокремлює такі:

1) Першою ознакою, котра відрізняє руську мову від усіх інших слов'янських, є та, що в ній букву **ѣ** завжди як [ji] вимовляємо, у той час, коли в усіх інших мовах замість [ji] вимовляємо [je] або [e], а в польській і білоруській – [je], [e] або [ja], наприклад, **w lesie, matce, las, cialo**; білоруській: **у лузье, вярный, гряхъ**, наше **грѣхъ**; а в російській – [je], [e], [jo] або [o], наприклад, **мѣсто, целый, содло, приабрьоль**. Однак далеко від Русі, у сремському наріччі сербської мови, по Сремі, Банаті, Бачці, південній Угорщині і Сербії понад Саву і Дунай вимовляють звук [ji] або [i].

2) Другою ознакою руської мови є та, що коли в старослов'янській і в інших слов'янських мовах [л] або [р] з попереднім іншим приголосним перед [а], а в польській перед [о] відсутній, у руських мовах, тобто в малоруській, білоруській і великоруській, замість одного [а] або [о] перед [р] або [л] і після [л] або [р] використовують вставний звук [о], з тією відмінністю, що тільки в малоруській мові той [о] завжди як [о], а в білоруській і російській той [о] в перших двох складах, коли він не наголошений, як [а] вимовляється, наприклад, **страна, strona**, малоруське **сторона**, білоруське і великоруське **старана**; так **малада, гаваріль**: так білоруське **табье**, наше **тобѣ** (Уваги 1. 1864: 306-307).

Наявність приголосних [р], [л] в руській мові є її постійною ознакою. І лише з метою розрізнення однозвучних слів ці приголосні звуки в руській мові перед [а] не вживають. Наприклад, кажемо **прати, брати, кладу, плачу, красти, власть** тощо, бо маємо також **пороти, бороти, колоду, полочу, користы, волость, сорока, сорочка**. Лише кілька старослов'янських слів, які є спільними для всіх слов'янських мов, залишилися і в руській

мові, наприклад: **слава, слабый, краса, благъ, бракъ, клакъ**.

За тією ознакою не повинні би вживатися такі технічні вислови, запозичені зі старослов'янської мови, котрі тим способом протиставляються духові руської мови, як наприклад, **глава, самогласна, глаголь**. Їх треба замінити чисто руськими висловами; так замість **глава** вживати **голова**, а замість **самогласна, согласна** – **самозвукъ, созвукъ**.

Оскільки, руській мові не властива двозначність, то при вживанні двох однакових слів, вона розрізняє їх наголосом. Тому абсолютно не суперечать чистоті мови запозичення з інших мов, якщо те саме слово вживається з іншим значенням, наприклад, **лице** означає у руській мові тільки **тварь**, а не вживають **лице** в значенні **особа**; також слід вжити **складъ** замість **слогъ**, бо **слоги** мають значення; не варто вживати **жалованье** замість **платня**, **худый** замість **лихий**, **милость** замість **любовь** тощо. Багато є таких слів, котрі в одній слов'янській мові те, а в іншій цілком інше означають, на що при вживанні їх добре зважати треба (Уваги 1. 1864: 307).

3) якщо [л] або [р] після голосного [е] відсутній, у руській мові (і перед [л] або [р] і після них [е]) вставляють два [е], наприклад, **чередa, середъ, передъ**, відкинувши прийменники, складені з іншими словами, щоб слова не були довгими, наприклад, **предлогъ, предсѣдатель**. І в російській, і в білоруській мові також вставляють два [е], але той [е], як кожний [е] вимовляють в російській як [je], [jo], [o], а часом після [ж], [ч], [ш] як [е], наприклад: **пьерьодъ, зельона, имьона, Пьотрь**; а в білоруській, як [je] або [ja], наприклад, **пьеремьена** (перемьна), **бьяреза** (береза), **цьебье** (тебе), **нье** і **ня** (не), **сяло** (село), **нясти** (нести), **сястра** (сестра).

4) У руській мові, як і в білоруській, чеській, словацькій, верхньолужицькій і верхньолужицькому наріччі словенської мови вживають звук [г], а в російській мові і інших слов'янських мовах вимовляється [г].

У руській мові лише в кількох словах, як **газда, господар, гонта, гуля** вживають звук [г]. Однак до руської азбуки грецька буква г прийнята уже давніше, і зібрання руських вчених у 1848 році ухвалило також вживати г, бо запозичили також багато чужих слів, у котрих вживають звук [г], наприклад, **грунтъ, гвалтъ, гвинтъ**. Букву г слід писати також і у чужих власних іменах, наприклад: **Гете, Гегель, Гагъ, Габсбургъ**.

5) Приголосні звуки поділяють на дзвінкі і глухі. Глухим **х, к, с, т, ц, ч, ш, п, ф** відповідають дзвінкі **г, ґ, з, дз, дж, ж, б, в**. А **м, л, н, р, й** і голосні завжди вимовляють дзвінко.

Характерною ознакою руської мови є та, що в ній дзвінкі приголосні і

перед глухими і в кінці слова вимовляють дзвінко, а в інших слов'янських мовах у тих випадках завжди вимовляють глухо. Кажемо: **кладка, лавка, казка, ворожка**. Розрізняємо **ладь – лать, козь – кось, лѣзь – лѣсь, судь – суть, лобь – лопь, рыбь – рынь, пядь – пять, рѣзни – рѣсни** тощо.

Тільки прийменник **зь** (латинське **de, e v ex**, німецьке **von, aus, herunter**) перед глухими вимовляють глухо, а навпаки прийменники **сь** (лат. **eum, con**, нім. **mit, zusammen**) і **від** перед дзвінкими вимовляють дзвінко, наприклад, **зь тебе, зь хаты, зкинути; сь нами, сь мамою, снести, сь Ивановь, оть него, ѓтобрати**. Ті прийменники **зь** і **сь** за значенням різні, і на письмі їх необхідно розрізняти, наприклад, **змести** і **смести, зкинути** і **скинути**, проте вони у вимові не розрізняються, бо, не розуміючи, можна в розмові запитати, чи сказано, наприклад, **зо стола змести, чи на столь до купы смести**.

б) У деяких слов'янських мовах, зокрема в старослов'янській і польській [л] з [в] не тільки в розмові, але й на письмі чергуються. В обох тих мовах в дієсловах минулого часу вживають форми **видѣвъ, видѣвши, написавши, napisawszy, zadzwoniwszy**. У руській мові такі чергування відбуваються не тільки в дієсловах минулого часу, але й в наказовому способі минулого часу чоловічого роду однини наприклад, **видѣвши, писавши, видѣвъ, писавъ, носивъ, тявъ**. Форма дієслова **видѣвъ, писавъ, носивъ** не є руська і не повинна вживатися, бо суперечить духові нашої мови, головному правилу зрозумілості; не є руською також форма дієслова теперішнього часу **видя, нося**, замість тої повинно вживатися **видячи, носячи** (Уваги 2. 1864: 311).

У тому випадку, де після голосних [л] чергується з [в], після приголосних як в старослов'янській, так і в руській мові [л] відкидають, наприклад, старослов'янське: **рекъ, рекши**; руське **рекъ, рекши, несъ, несши, умеръ, умерши**.

Якщо в руській мові в кінці іменників і прикметників пишуть [л], то він з [в] не чергується, наприклад, **шилъ** (від **шило**), **правилъ** (від **правило**), **вѣлъ, весель**; але натомість властивістю руської мови є чергування [л] з [в] у середині слів перед приголосним, наприклад, **вовкъ, стовпъ, довгъ, повный, жовтый**.

Те все наявне не тільки в білоруській, але й в деяких інших слов'янських мовах. У словенській мові вживають: **igrow** (аль = **овъ**), **délow**, також **wowk, dowg, pown i sownee**. У словенській мові, на відміну від руської, пишуть ще **wesew, popew, sow** (сѣлъ). Але в родовому відмінку множини словенці зберігають [л], наприклад, **kobil, strél**, проте [el] у ненаголошеній позиції і [il] чергуються з [y], наприклад, **vidu, vernu, kozu, jabuko**, замість **vidit, vernil, kozel, jabelko**.

Так само серби, як русини, [л] в кінці дієслів [в] вимовляють і не пишуть [л], але і [в] не можуть писати, бо мусили би той звук вимовляти глухо як [ф]. Щоб вимовити [в], пишуть [о], наприклад, **писао, дао, мутио**. Серби також мають **пепео** (пепель), **мио** (мил-ий), а в середині слів замість [ол] чи [ел] вимовляють і пишуть [у], наприклад, **вукъ, пунъ, дугъ, сунце, ступъ, тучемъ** (руське **товчу**), **жутъ** (желтъ).

Якщо в старослов'янській, польській і сербській мовах л не пишуть там, де не вимовляють, то його не потрібно писати і в руській мові, підсумовує І. Жуковський. Вимовою **носиль, казалъ, выдѣвъ** тільки псують чистоту мови. Кажуть, що л в дієсловах минулого часу чоловічого роду треба для того писати, що [л] вживається в жіночому роді і в множині. А для чого після приголосного опускаємо [л], хоч він також повертається, наприклад, **несъ, несла, пекъ, пекли**, або пишемо **боже, въ бозѣ, чоловѣче, въ чоловѣцѣ, душе, въ дусѣ**, а не **боге, въ богѣ, чоловѣке**, тощо, коли ті імена на [г], [к], [х] в інших відмінках знову вживаються.

7) Приголосні можуть бути або тверді, наприклад в словах: **вѣзь, возы, коса**; або м'які, наприклад, у словах: **на возѣ, при косѣ**; або пом'якшені, або середні, наприклад: **воженъе, кошенъе**. Кожному твердому приголосному відповідає м'який або середній звук, як видно із таблиці:

Тверді	Середні	М'які
з, г, ґ	ж	зь
с, х	ш	сь
ц, к	ч	ць
т	ч	ть
д	дж	дь
л	л	ль
н	н	нь
р	р	рь
б	бл	бль
п	пл	плъ
в	вл	влъ
ф	фл	флъ
м	мл	млъ
-	-	й

Пом'якшуються приголосні, коли зливаються з приголосним [ј] в один звук і вимову [ј] не чути. У руській азбуці на приголосний [ј] немає постійного знаку, але позначається він після голосного знаком [й], а після голосного м'яким знаком ъ, котрий виглядає як перевернений знак j, а також звук [ј] починає йотовані приголосні **я, ю, є**.

Приголосні звуки перед **ь** і перед **я, ю, Ъ** вимовляють м'яко. Горлові [г], [ґ], [к], [х] не можуть при вимові з [j] в один звук злитися і пом'якшитися. Якщо горлові приголосні повинні пом'якшуватися, то вони чергуються із [з], [с], [ц]. Тоді ці приголосні залежно від вимови або напів або повністю стають м'якими, наприклад, **богъ, боже, въ бозѢ, чоловѣкъ, чоловѣче, въ чоловѣцѣ; духъ, душе, дусѣ**.

Губні [б], [п], [в], [м], [ф] також не можна повністю пом'якшити звуком [j], бо зуби ділять губи від язика, і тому ті приголосні з [j] не можуть цілком злитися. Губні приголосні пом'якшуються доданим звуком [л], наприклад, **робити, роблений, граблѣ, купити, куплений, коноплѣ, журавлѣ, ломлю, трафлю**.

З таблиці пом'якшення видно, що в руській мові, як і в старослов'янській, усі приголосні пом'якшуються, і саме тим руська мова відрізняється від інших слов'янських. У руській мові приголосні м'якшаються не тільки перед **ь** або **я, ю, Ъ**, але й перед іншими м'якими приголосними того самого складу, наприклад, **снѣгъ, слѣдъ, лєсть, болѣзнѣ**, але про те навіть [г] і [к] в словах **звѣзда, цвѣтъ** у м'які перейшли (порівн. польск. **gwiazda, kwiat**).

Інші слов'яни чим ближче до півдня проживають, тим менше мають м'яких приголосних.

У російській мові немає м'якого [ц], проте і [т] перед [ся] як [ца] вимовляють, наприклад: **хвалища = хвалится**. Звуки [г], [к], [х] не пом'якшуються і не чергуються з іншими м'якими. Перед м'яким приголосним інший приголосний вимовляють твердо, а не м'яко, наприклад, **слѣдъ = сълѣдъ, звѣзда – зъвѣзда**.

Так само і в польській мові: [ц] завжди твердий, а [г], [к], [х] перед нашим [Ѣ] не пом'якшуються повністю, а тільки частково, або й зовсім вимовляються твердо, наприклад, **w musze, w nodze, ręce**. Звуки [д] і [т] пом'якшуються лише після приєднання [з] і [с], наприклад, **dzień, widzieć (ć = ts), ciele, cień**, а [р] пом'якшується доданим [ж], наприклад, **Rzym** (Уваги 3. С. 315).

І в білоруській мові [ц] не пом'якшується, а [д] і [т] пом'якшуються тільки додаванням [з] і [с]. Звуки [г], [к], [х] перед [Ѣ] пом'якшуються, як в руській мові, наприклад, **сестрица, вулица, дзень = дзѣнь, буде (буде), цѣнь (тѣнь), цѣперь – цяперь (теперь), на руцѣ, у лузѣ, по дорозѣ**. В обох лужицьких [д] і [т] пом'якшуються, але в нижньолюжицькому, при пом'якшенні [д] і [т] випадають, наприклад, верхньолюжицьке: **pjędź, czeleď, dawać = dawatś**, нижньолюжицьке: **žeń, bužoś (будешь), lokś (локоть), dawaś**

(давати).

У чеській і словацькій мовах [д] і [т], [л] і [н] пом'якшуються, як і в руській, а [р] (лише в чеській) пом'якшується доданим [ж]. Серби і хорвати мають тільки 4 приголосні, котрі можуть в них м'якшуються: [д], [т], [л], [н]. Словенці мають лише два: [л] і [н]; болгари м'які приголосні звуки взагалі втратили.

8) Як руська мова найбагатша на м'які приголосні, так і найбагатша на відтінки голосного звука [і], який відрізняється 4 вимовами, тобто потрібний чистий [і], а саме:

а) тонкий [і], котрий вимовляють, як латинський [i], наприклад, у словах **sine, Cicero**, або німецький [i], наприклад, **mich, dich, sind**; також кажемо **святіи, благородіє**;

б) грубий [ы], який і в російській, і в польській мові вживають, наприклад, **мы, ты, вы, бы, дыня, быкъ, мыло, лысий**;

в) середній [и], котрий вимовляють між двома попередніми, наприклад в словах **носити, ходити, сито, мило, лисъ**. Однак в галицькій наріччі, де [ы] не обов'язково так грубо, як його деінде вимовляють, наприклад, в Угорщині коло Берега, вимовляють як середнє між [ы] і [и];

г) йотований [й], котрий однаково пом'якшує попередні приголосні.

Інші слов'яни таких варіантів звука [і] не мають. У російській, білоруській і польській мові вживаються тільки два [і], грубий і тонкий. Останній пом'якшує попередній приголосний і вимовляється як руський звук [ѣа], а в усіх інших слов'янських мовах вживається тільки один [і], котрий вимовляють як латинський або німецький [i]. У чеській мові залишився тільки слід грубого [ы]. Чехи мають [і] і [у] і зберігають правило, де слід ці звуки писати, але відмінності при вимові уже втратили. Тільки у деяких словах замість довгого [у] пишуть [ey], наприклад, **beyk, seyr, beywa**, що так вимовляють, як руський звук [ы].

9) У руській мові в українській і галицькій наріччях вживають слово **бути (быти), бувъ, була, було**, щоб його краще відрізнити від **бити, бивъ, била, било**. У західній наріччі, де [и] вимовляють тонше, вживають **быти, бивъ, была, было**, і в білоруській мові є **бути** (властиво **буцѣ**) і **бувъ, була, було**; в інших слов'янських мовах тут вживають [ы] або [и] (і); тільки словаки при **bit'** мають **bol, bola, bolo**.

У руській слові **бути** видно також намагання до більшої правильності, бо в усіх часах (крім теперішнього) і способах дієслова постійно вживають [у], кажемо: **бути,**

бувь і буду, будь, будучи тощо.

10) У третій особі однини теперішнього або майбутнього часу після [e] в руській мові [т] як зайвий не вимовляють і не пишуть, хоч в старослов'янській і в російській вживють. У першій з них цей звук є потрібним, щоб розрізнити той час і ту особу від минулого часу. У старослов'янській мові форми **несе, рече** означають минулий час, а тому для позначення теперішнього часу мусить бути **несеть, речете**. У руській мові форма **несе** позначає тільки теперішній час. Але в той самий спосіб після [и] потрібний [т]: кажемо: **носить, ходить**, щоб розрізнити вид наказового способу: **носи, ходи**. Також те саме має місце у множині тої самої особи, тут [т] є потрібний **несуть, пишутъ**, щоби відрізнити від 1-ої особи однини: **несу, пишу**. У польській мові в таких випадках [т] не приходить, бо розрізняється іншим способом: **niesie – nieś, nosi – noś, pisze – piszą**) (Уваги 4. 1864: 319).

Описані фонетичні особливості руської мови яскраво свідчать про її окремішність від будь-якої іншої слов'янської мови і заперечують твердження поляків та росіян, що руська мова була наріччям польської чи російської мови.

Література:

1. Жуковский И. Уваги надъ духомъ языка руского съ поровнаньемъ тогожъ съ инными славянскими языками. – Слово. – среда 30 вересня (12 жовтня) 1864. – ч. 78, 307-308.
2. Жуковский И. Уваги надъ духомъ языка руского съ поровнаньемъ тогожъ съ инными славянскими языками. – Слово. – субота 3 (15) жовтня 1864. – ч. 79, 311.
3. Жуковский И. Уваги надъ духомъ языка руского съ поровнаньемъ тогожъ съ инными славянскими языками. – Слово. – Среда 7 (19) жовтня 1864. – ч. 80, 315.
4. Жуковский И. Уваги надъ духомъ языка руского съ поровнаньемъ тогожъ съ инными славянскими языками. – Слово. – субота 10 (22) жовтня 1864. – ч. 81, 319.

Інформація про автора:

Богдан Сокіл – кандидат філологічних наук, доцент кафедри українського прикладного мовознавства, Львівського національного університету імені Івана Франка.

E-mail: sokil.bogdan@gmail.com